

...s bör användas som resurs även utanför deponier!

Förbränningsteknik IBC Euroforum 11 mars 2010

Claes Ribbing

SVENSKA ENERGIASKOR AB

www.energiaskor.se

www.varmeforsk.com

Svenska EnergiAskor AB

ägs av 12 energiföretag
arbetar som branschorgan för

**MILJÖRIKTIG
ANVÄNDNING AV
ASKOR**

Stödjer Värmeforsks Askprogram

Underlag

- Föredraget bygger på rapporter från
  - Värmeforsk- Askprogrammet
  - Avfall Sverige
  - SGI (Statens Geotekniska Institut)
  - Vägverket , SBUF
  - SGF (Sv. Geotekniska förening)
- UTFÖRARE
  - SGI, VTI;Kemakta, SP, (ECN, Vanderbilt U)
  - Tekedo, Hartlén, Flyhammar
  - Luleå o Lund TU, ITM SU, KTH/Ecoloop
  - Sysav, TVL, Umeå Energi, Vattenfall

Slaggrus

Bottenaska från förbränning av avfall i en rosterpanna

- Har mognat i 6 månader
- Siktats
- Skrot har separerats bort
- Ibland även koppar o aluminium

SYSAVs sorteringsanläggning för bottenaska på Spillepeng i Malmö.

)6 månaders lagring

- Ett måste för att blyutlakningen skall gå ner till accepetabel nivå.
- pH sänkning (12 → 9) Och mognad!
  - Askan går ju från termodynamisk jämvikt vid 1000°C till normaltemperatur
- Men sannolikt går vissa härdande egenskaper förlorade (Törringevägen).
- Framtid (återgång till som det var):
  - Kan inte lagringen ske i vägen?

Julia Arms avhandling

Mechanical Properties of Residues as Unbound Road Materials KTH 2003

- Slaggrus är bra vägbyggnadsmaterial
- Bättre egenskaper ju bättre utbränd askan är dvs ju mindre oförbränt o mer sintrad
- Men är inte slitstarkt skall mätas med funktionella metoder

Dynamiska treaxialförsök, E-modul och ackumulerad permanent deformation

MF-rapport 2002:10

Kvalitetssäkring av slaggrus från förbränning av avfall

- Gedigen utredning om slaggrus möjligheter och kvaliteter
- Både miljö o teknik
- Kvalitéten på helt olika slaggrus varierar förvånansvärt lite!!
- **Viktig slutsats: kvalitétén är bra känd även enstaka ingåenden kan variera kraftigt**

Handbok 2006

Slaggrus i väg- och anläggningsarbeten

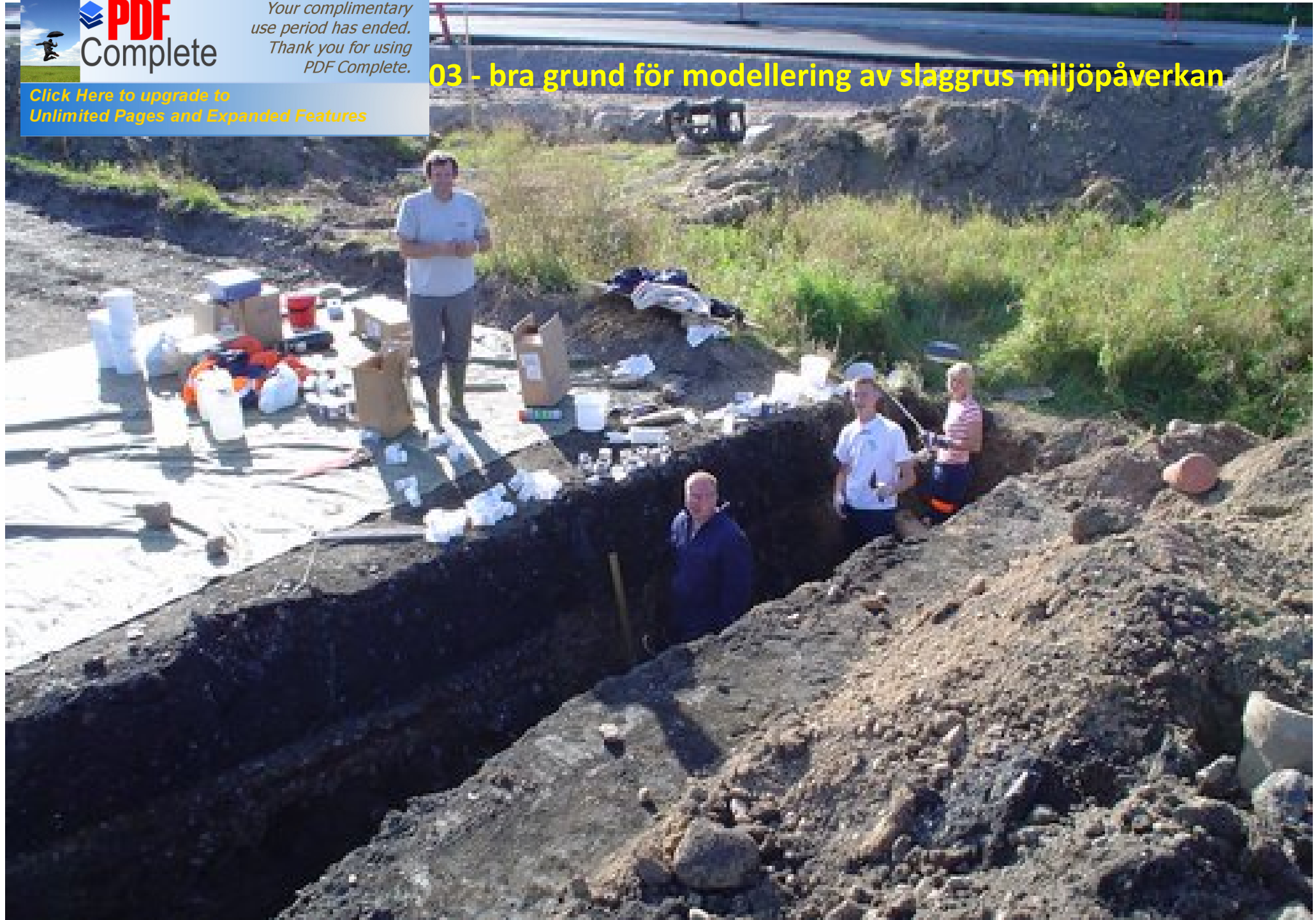
- Ingår i ett Vägverksprojekt för alternativa material
- RVF-rapport 2006:08
- SGI Info rapport 2006:18
- Beskrivning av goda exempel.
- Bra sammanfattning av erfarenheter t.o.m 2006:
  - Slaggrus är bra vägbyggnadsmaterial

Vändöra

- Provväg i Linköping
  - 1987-2003
- Unikt tillfälle till analys som grund för modellering av utlakning från slaggrus
- Mycket liten utlakning av farliga ämnen

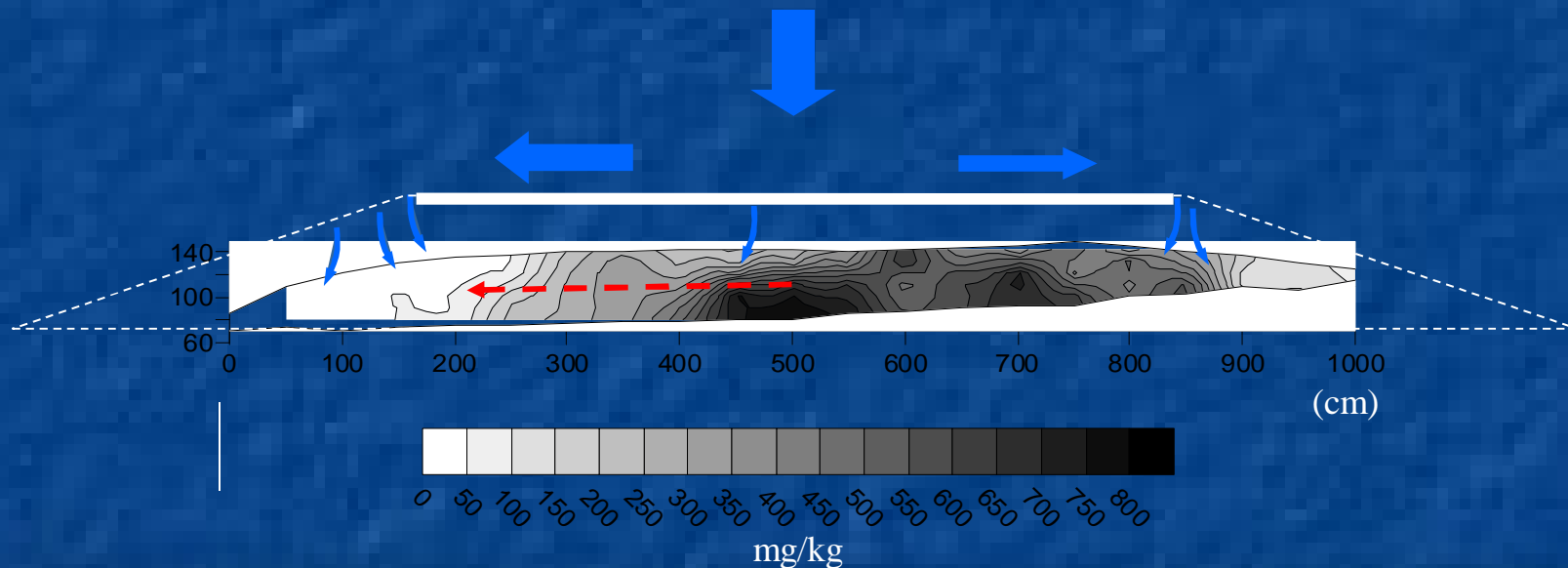
Slitlager
Bärlager AG
Bärlager
Förstärkningslager Med och utan slaggrus
Terass

03 - bra grund för modellering av slaggrus miljöpåverkan

vandöra Klorid ($t=16$ år)

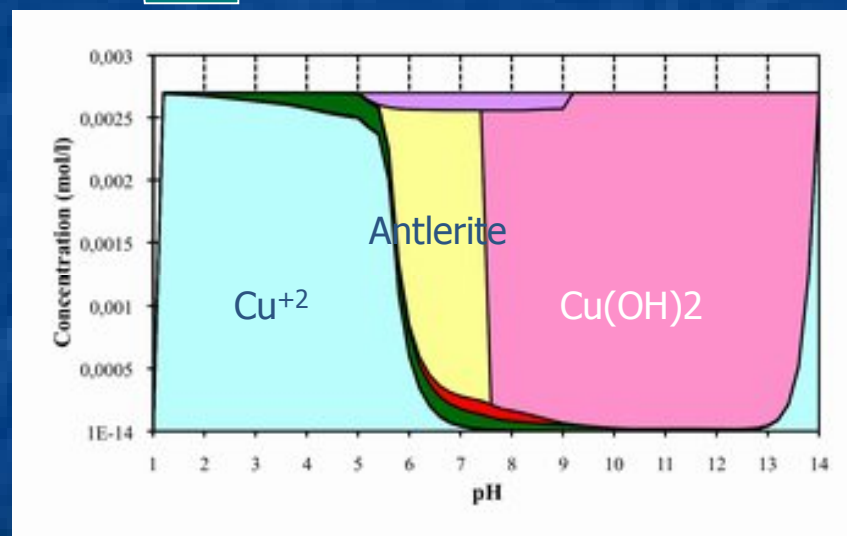
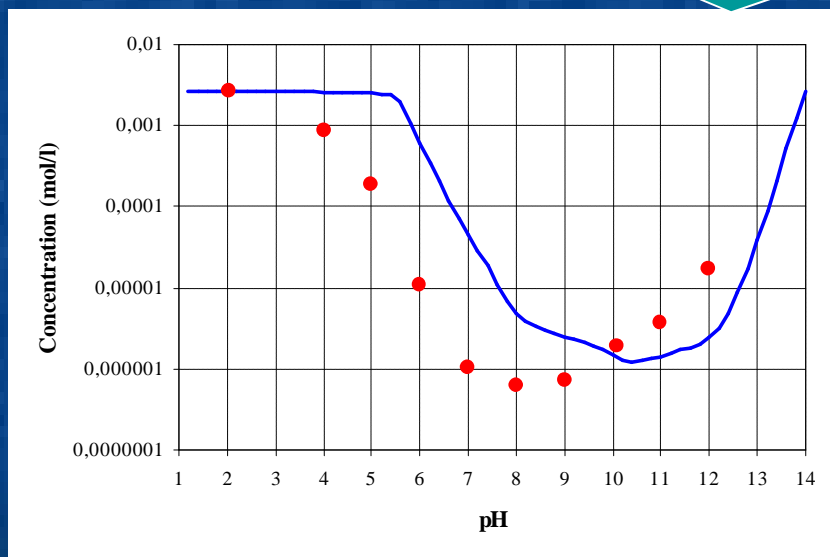
Grund för att beräkna flöden genom slaggrusväg
Under beläggningen: Utlakning med diffusion

Obetydlig tungmetallutlakning
ingen anrikning i lagret under slaggruset

Internationell verifiering av modelleringen, Cu

Jämförelser Vändöraslagg med utlakningskurvor och Holländska databasen Leach XS och modelleringsprogrammet Orchestra

Antlerite: $\text{Cu}_3(\text{SO}_4)(\text{OH})_4$

Törringevägen

- Provväg i Malmö 1998-
- Bra bärighet och packningsegenskaper
- Håller lång tid
- Samma utlakningsegenskaper
  - 6 månader
  - 10 år

Provvägen

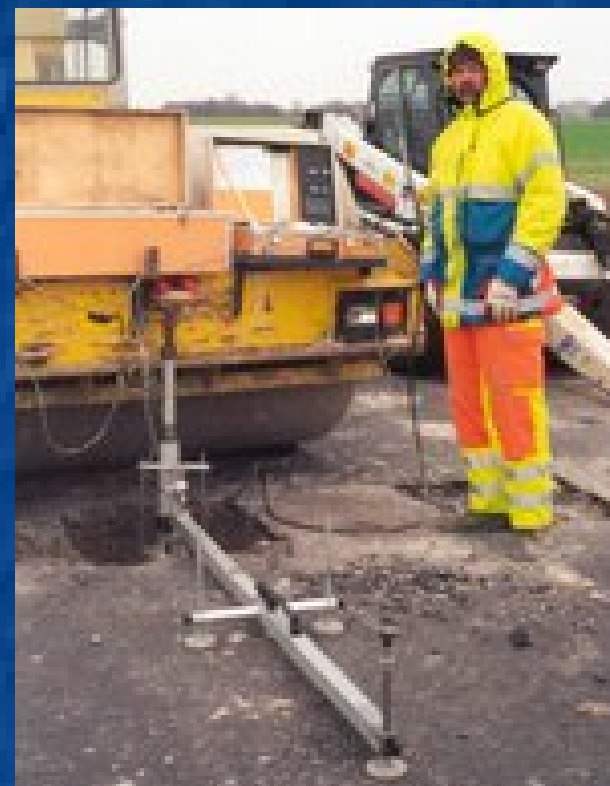
2001- 2008

- Provväg i Umeå
  - Tyvärr förstörd av utbyggnad 2008
- Mycket bra utrustad för utlakningstester
  - Mycket FoU
  - SGI
  - Luleå tekn Univ
- Måttlig utlakning som blev lägre med tiden
- Bra bärighet

Geoteknik

- Långtidsförsök.
fallviktsmätningar VF1081
(Törringe, Dåva)
- **“Resultaten från den här studien bekräftar tidigare studiers slutsatser om att de materialtekniska egenskaperna gör slaggrus lämpligt som förstärkningslager om vägen är rätt dimensionerad. Det kan även användas som bankmaterial, i fyllningar och som skyddslager”.**

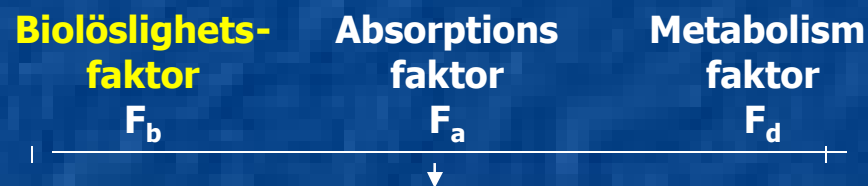
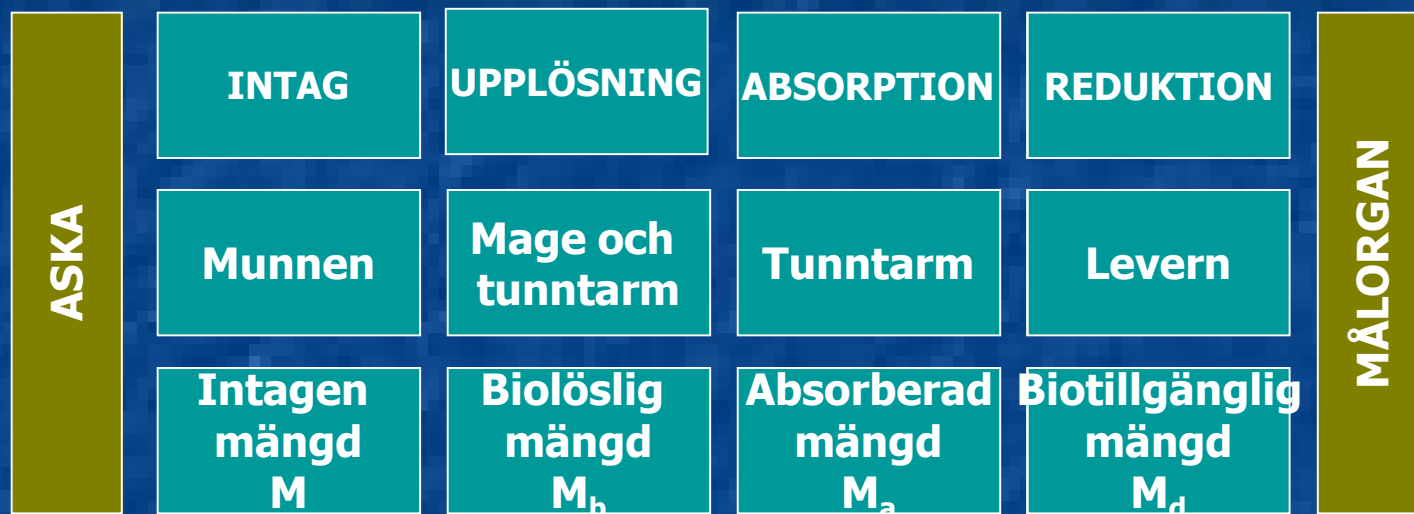
Slaggrus har 70% av bergkross bärighet och väger 70% mindre

Slaggrus geotekniska egenskaper

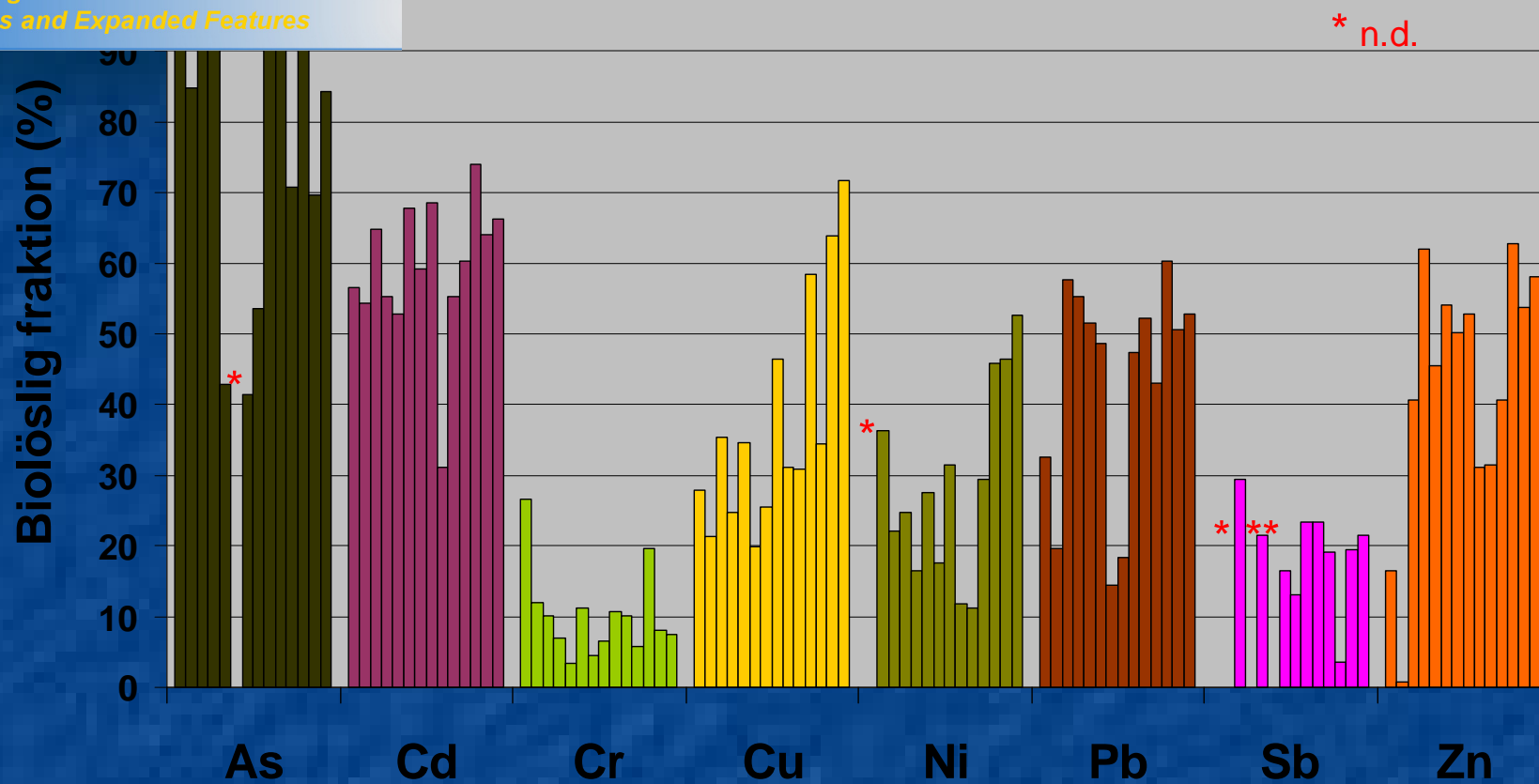
- Har 70% av bergkross bärighet
- Har 70% lägre skrymdensitet
  - Ger bättre tjälskydd
- Är ca 15% lättare att packa
- Är mindre slitstarkt
  - Skall testas med funktionella metoder

In Vitro försök

Uttäckning av vätskor som liknar mun, mage o tarm

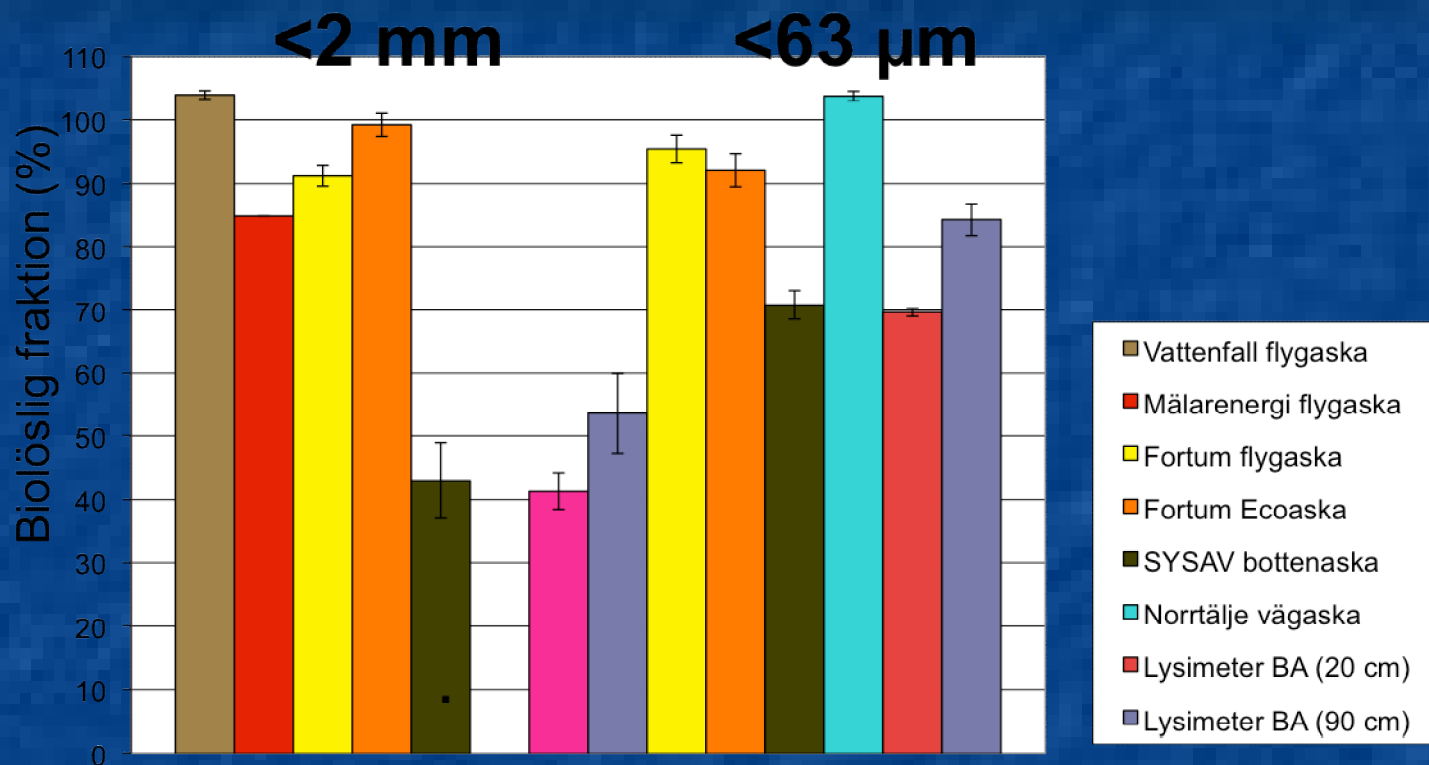

Oral biotillgänglighet: $F_{bad} = F_b \times F_a \times F_d$

Invotro försök askor Fb - (men det finns två barriärer till upptag genom tarm- och cellväggar)

Biologisk fraktion av arsenik

Arsenik är mest kritisk för askor
 I kalkyler räknas det som till 100% upptagbart
 Arsenik i slaggrus (3 lägsta) är minst biologiskt
 = Extra säkerhet för slaggrus

Torr utmaning av slaggrus

- Skulle förbättra slaggrusets egenskaper
  - Öka sintringen
  - Minskar oförbränt
bla lösligt oförbränt (DOC)
    - Vilket minskar utlakning av främst Cu
- Ökar energiutbytet
- Finns två anläggningar i Schweiz

NV 2003

- NVs synpunkt 2003:
- "Utnyttjande av "restmaterial" och avfall måste stimuleras. Resursaspekterna bör därför överväga om föroreningsrisken bedöms vara "ringa".
- Är grund för miljöarbetet i Askprogrammet

NV 2010

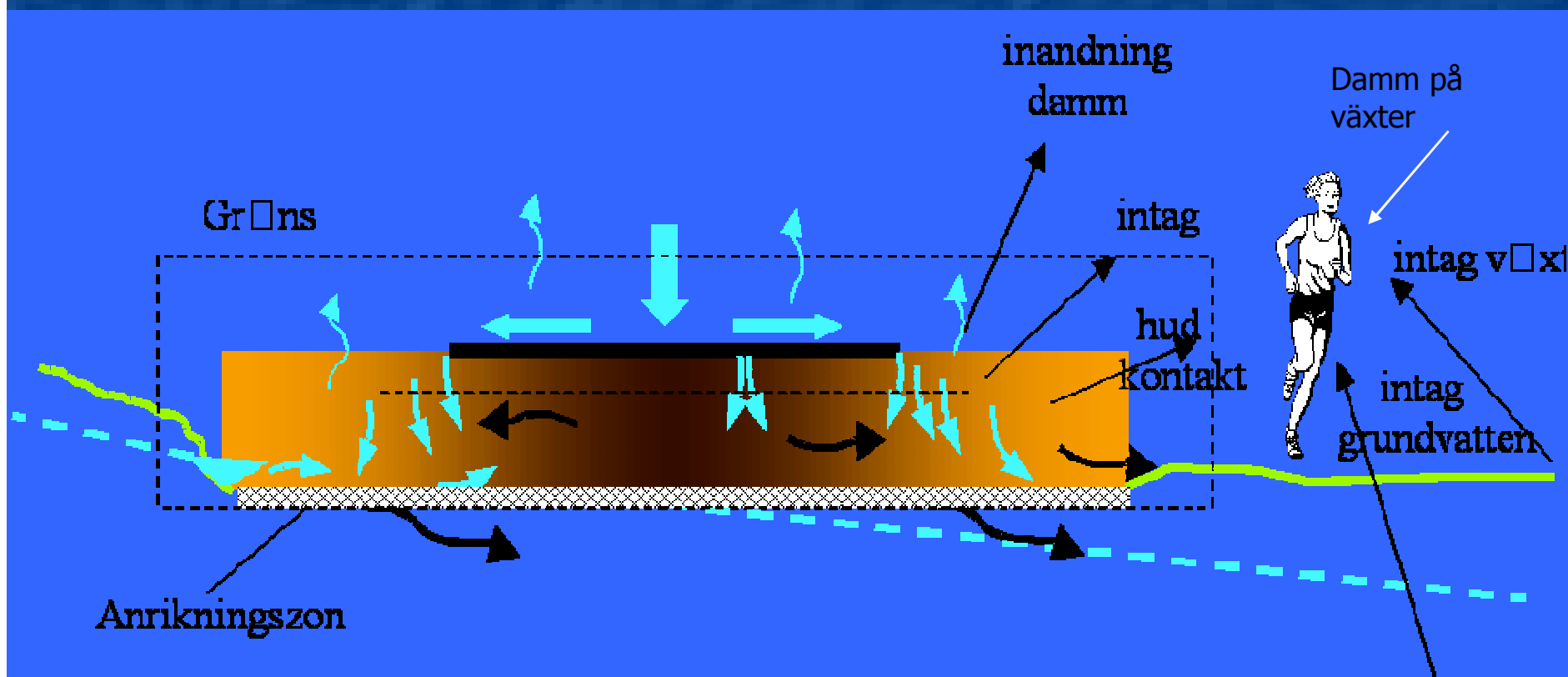
- Handboken för anv. av avfall i geotekniska konstruktioner
  - Saknar en positiv syn på användning av avfall
    - Mot dåvarande regeringens intention
    - Mot miljöbalken och EU
  - Men handboken motsäger inte användning av avfall ens om det är mer än ringa risk för användning (=tillståndsärende)
  - **Svåra frågan är vad som händer när konstruktionen upphör**

Ringa Risk

- Hälsa (Yttre Miljö)
  - Mindre än 1 risk per 100 000 att person i utsatt grupp får skada av föroreningen under en livstid
  - Att få cancer inte att dö av den
    - lakning till brunn, damning till ätliga växter och oralt intag viktigaste för askor
- Miljö
  - Jordlevande organismer är i regel mindre känsliga än vattenlevande
  - Utlakning till ytvatten är därför avgörande
  - Recipient inte får förorenas över normala haltvariationer

riskbild 2003 var grunden för tre projekt om

Miljöriktlinjer - ringa risk – metodik

Scenario för ringa risk för vid byggande med 0,5m tjockt förstärkningslager utan andra restriktioner

Damm på grönsaker är mer kritiskt än utlakning!

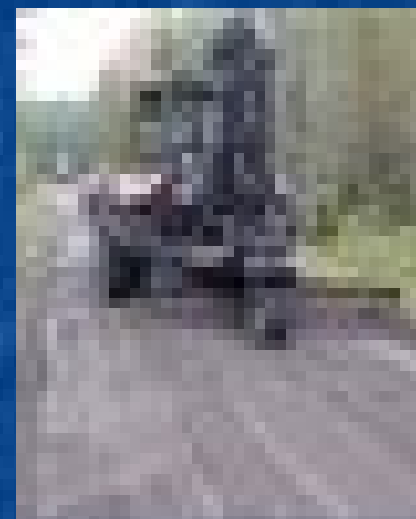
Med ett undantag: Sb

Scenario:

1/3 av hans årliga intag av grönt
Han sköljer dem dåligt
Damm från byggande av vägen.
Underhåll av den
jämför dess rivning

20m

För grusvägar kalkyleras att aska används inte i ytan men att aska når ytan genom underhållet.

Moderat trafik skapar damm under 64 år och att 5% av dammet är aska.

Kalkyler är konservativt gjorda pga av okända parametrar

x – generella halter

	Pb	Cd	Hg	Zn	As
NVs kriterier Mindre än ringa risk Fri användning	20	0,2	0,1	120	10
SKS återföring till skog	300	30	3	7 000	30
Ringa risk grusväg	1 400	330	80	64 000	55
Ringa risk belagd väg	2 800	680	160	> 5%	150
Normalt slaggrus	2 260	6	0,08	8010	33
Ringa risk lämna kvar aska ytligt	1 500	60	60	> 5%	15

Slaggrus skall användas i belagda konstruktioner

Sulfat o klorid VF rapport 1084

- Klorid och sulfat kommer alltid att läcka ut
- Det är ingen risk för hälsa och normalt ej för miljö.
- Men det kan göra dricksvatten osmakligt
- Slutsats: Konstruktionen skall göras så att skyddsvärt grundvatten ej förorenas.
- **Och det går att genomföra**

Slaggrus - lakning

- Utlakning är mindre kritiskt än damning på grönsaker.
- Men marginalerna mot lab-resultat för Mo, Sb, Cu, Pb, As, Cl⁻, SO₄²⁻ är inte jättestora.
- Bla väntas hårdare krav för Cu
- Hittills har verkligheten varit bättre än lab-resultaten, särskilt för långtidsutlakning
- Men det har man inte vågat ta hänsyn till
- Ännu!
- **Mer provvägsförsök måste göras**
- **Ju längre tid ju värderfullare!**

n konstruktion upphör

- Slaggrus skall ej ligga i ytan
  - Så att det kan damma
  - Att man kan få oralt intag
  - Att man äter 1 kg växetr per år med förhöjda metallhalter
- Slaggrus skall ej flyttas till
  - Där barn leker
  - Till grönsaksland mfl känsliga områden

EAs rekommendation

- Vid anmälan / tillståndsansökan
- Skall sökaren erbjuda att användningen registreras i
- **Kommunala register och**
- **Fastighetsregistret**
- Då blir risken för felaktig användning liten
- Mindre "felaktighet" ger måttlig risk
- Slaggrus är inte akuttoxiskt

k sammansatta material

VF-rapport 1054 (+Avf SV + SBUF)

- Det är svårt att bygga upp en marknad
- Att få slaggrus att bli accepterat av entreprenörer
- Att få slaggrus att räcka till större projekt
- Att hitta största nyttan av slaggrus
- **Att ersätta 20% bergkross, dess finkrossade del, kan vara en möjlighet!**
- **Projekt DIANAS = Markbetong kan vara en annan**

Slaggrus är en resurs som skall användas

- Gedigen forskning visar att det går med enkla medel bygga med slaggrus så att risken för hälsa och miljö blir ringa
  - Då måste slaggrus användas som resurs
    - enligt lagen (Miljöbalken)
    - och enligt EUs avfallshierarki
- Dagens användning på deponier tar slut om ca 10 år
- **Vi måste få ut slaggrus till entreprenörer snarast för att få den etablerad på marknaden tills dess!**

SLUT

- Föredraget jämte ett fylligare PM om slaggrus som resurs kommer att finnas på Svenska EnergiAskors hemsida om ca 2 veckor.

Tack för mig
Claes Ribbing
www.energiaskor.se